

مراسم آغاز سال تحصیلی در پژوهشگاه

۱۳۹۲-۱۳۹۳

همکاران به تصویب وزارت علوم هم رسیده است.

سخنران بعدی دکتر حبیب قرار خسروشاهی رئیس پژوهشکده نجوم بود که مطالبی (همراه با نشان دادن عکس و فیلم) درباره فعالیت‌های پژوهشکده نجوم بیان داشت که متن آن جداگانه در همین شماره اخبار به چاپ رسیده است. سپس دکتر علیشاهیها توضیح داد که درباره نحوه برگزاری این مراسم نظرات مختلفی هست و مثلاً نظر دکتر غلامرضا خسروشاهی این است که یک نشست دانشجویی (student session) داشته باشیم که دانشجویان بیایند صحبت کنند، یا نظر دکتر شیخ جباری این است که محققان بیایند صحبت کنند نه مدیران. ولی متأسفانه این نظرات خیلی دیر، یکی دو روز مانده به مراسم، ابراز می‌شود و اجرائی کردن آن مشکل است. فعلاً به اختیار سخنران گذاشته‌ایم که در چه موردی صحبت کند. مثلاً دکتر حبیب خسروشاهی سخنرانی علمی کردند، و دکتر ارفعی ممکن است جور دیگری صحبت کنند.

تعداد مقالاتی که در سال ۲۰۱۲ از پژوهشگران پژوهشگاه به چاپ رسیده، ۲۰۰ مقاله در ISI و ۲۰۲ مقاله در غیر ISI و ۲۲ مقاله هم در مقاله‌نامه‌های کنفرانس‌ها بوده است.

مراسم سنتی آغاز سال تحصیلی صبح روز هشتم مهر ماه ۱۳۹۲ در ساختمان جدید پژوهشگاه در فرمانیه برگزار شد. در این مراسم رئیس و جمعی از پیشکسوتان و عده‌ای از مقامات پژوهشگاه و اعضای هیئت علمی و دانشجویان دوره‌های دکتری حضور داشتند.

اولین سخنران مراسم دکتر محسن علیشاهیها معاون پژوهشی و رئیس جلسه بود که ضمن سخنانی گفت: هر چند هر ساله مراسم مختلفی در پژوهشکده‌ها و مراکز مختلف پژوهشگاه برگزار می‌شود، مراسم آغاز سال تحصیلی رسمی‌ترین و عمومی‌ترین برنامه‌ای است که از طرف خود پژوهشگاه برگزار می‌شود و از همه مدیران ارشد و اعضای هیئت علمی و دانشجویان -- به خصوص دعوت‌شدگان -- انتظار می‌رود در آن حضور یابند. ما انتظار داشتیم در این جلسه ۱۷۰ نفر شرکت کنند ولی فقط حدود ۱۲۰ نفر در اینجا حضور

پژوهشگاه در حال حاضر ۱۹ عضو هیئت علمی و ۵۳ پژوهشگر پسادکتری و ۸۵ دانشجو دارد. همچنین ۲۴۰ پژوهشگر با پژوهشگاه همکاری می‌کنند که از این تعداد، ۱۶۸ نفر عضو هیئت علمی دانشگاه‌ها و بقیه دانشجوی دستیار یا تکنسین آزمایشگاه‌اند.

یافته‌اند. وی سپس آماری از پرسنل علمی و دانشجویان و انتشارات پژوهشگاه ارائه داد. طبق این آمار، پژوهشگاه در حال حاضر ۱۹ عضو هیئت علمی و ۵۳ پژوهشگر پسادکتری و حدود ۸۵ دانشجو دارد. همچنین ۲۴۰ پژوهشگر با پژوهشگاه همکاری می‌کنند که از این تعداد، ۱۶۸ نفر عضو هیئت علمی و بقیه دانشجوی دستیار یا تکنسین آزمایشگاه هستند. تعداد مقالاتی که در سال ۲۰۱۲ از پژوهشگران پژوهشگاه به چاپ رسیده، ۲۰۰ مقاله در ISI و ۲۰۲ مقاله در غیر ISI و ۲۲ مقاله هم در مقاله‌نامه‌های کنفرانس‌ها (Proceedings) بوده است. سخنران سپس به تأسیس پژوهشکده جدید علوم زیستی اشاره کرد که به جمع ۸ پژوهشکده قبلی اضافه شده، و حاصل رشد و تکامل گروه بیوانفورماتیک است که در پژوهشکده کامپیوتر تشکیل شد و خوشبختانه ارتقای آن به سطح پژوهشکده با مساعی دکتر لاریجانی و

مثلاً در اینجا ۲۴ ساعته باز است. در دانشگاه اصلاً باز نیست، ۸ شب که می‌شود نگهبان می‌گوید آقا چرا مزاحمی، بلند شو برو خانه‌ات. استاد درسش را که می‌دهد باید برود. یعنی دانشگاه‌های ما را تبدیل کرده‌اند به آموزشگاه، در حالی که آی‌پی‌ام یک مرکز تحقیقاتی محکم باقی مانده، جایی که دانشجو در آنجا از امکاناتی برخوردار می‌شود که قابل مقایسه با بهترین جاهای دنیاست. تا مرحله‌ای که واقعاً علم ما به سطح بهترین مراکز علمی دنیا برسد راه درازی در پیش داریم. ولی امیدواریم همین‌طور که قدم‌های اول را برداشته‌ایم پیش برویم. آی‌پی‌ام اولین مرکزی بود که اینترنت را به کشور آورد، و زمانی که هیچ کس نمی‌دانست ایمیل چیست، ما سیستم آن را داشتیم. وقتی که ما حمایت مالی از دانشجویان را شروع کردیم، مسئولان قسمت‌های مالی از ما می‌پرسیدند در مقابل چه؟ ما در مقابل، هیچ چیز جز کار علمی نمی‌خواستیم. درحالی‌که دانشگاه‌ها اگر یک قران بدهند، می‌گویند تو بعدها، ده سال دیگر، چه خدمتی به ما خواهی کرد. بورسیه ما خواهی شد یا نه؟ آی‌پی‌ام تفاوت‌های زیادی با جاهای دیگر دارد. ولی از همکاری که این امکانات برایش فراهم شده انتظار دارد در سطحی کار کند که مورد قبول اینجاست؛ یعنی تمام‌وقت، پژوهشگر باشد. شما می‌بینید در بسیاری از دانشگاه‌ها استادان نصف وقتشان را جای دیگر درس می‌دهند، نصف وقتشان پروازی هستند، البته چند تا نصف وقت دارند! امیدوارم این وضع در پژوهشگاه باقی بماند و ادامه پیدا کند. تأکید آی‌پی‌ام بر این است که در مرز دانش کار کند و همگام با بقیه دنیا باشد، و خُب این در همه پژوهشگاه‌ها متبلور است ولی در دو پژوهشگاه نجوم، و ذرات و شتابگرها شاید بیشتر از بقیه متبلور باشد چون ما همکاری‌های مشخصی با آزمایش‌های بین‌المللی داریم و این یک فشار -- من می‌گویم دارویی -- بله دارویی به همه ما می‌آورد، که پیشرفت کنیم. یعنی خودمان را هم‌تراز کنیم با جاهای پیشرفته و

سخنران بعدی، دکتر حسام‌الدین ارفعی رئیس پژوهشکده ذرات و شتابگرها بود که پس از تبریک آغاز سال تحصیلی به دانشجویان گفت: دکتر علیشاهی درست حدس زدند. حرف‌های من شبیه حرف‌های دکتر قرار خسروشاهی نیست، وقتی پیروز خبردار شدم که در اینجا باید صحبت کنم، فکر کردم که از من نه به عنوان رئیس پژوهشگاه بلکه به عنوان پیرمردی که از روز اول درگیر این پژوهشگاه بوده و دلش با پژوهشگاه است و قسمت قابل ملاحظه‌ای از اوقات کاری‌اش را صرف آن می‌کند، خواسته‌اند سخنرانی کنم، در نتیجه صحبت‌هایم اختصاصاً درباره پژوهشکده ذرات و شتابگرها نیست. صحبت آقای دکتر علیشاهی مرا تکان داد. ایشان چند رقم ارائه داد که برای من حیرت‌آور بود. ما ۲۴۰ محقق همکاری داریم، بیست و چند سال پیش که ما کار را در اینجا شروع کردیم به زور هفت‌هشت نفر می‌شدیم، پس راه بسیار درازی آمده‌ایم. ما امسال ۲۰۰ مقاله چاپ کرده‌ایم، درحالی‌که در آن موقع مقاله‌نویسی کار عجیبی بود و تعداد انگشت‌شماری مقاله در سال چاپ می‌شد و این هم نشان می‌دهد که راه بسیار درازی آمده‌ایم. حالا ۷۹ عضو تمام‌وقت در پژوهشگاه داریم، آن موقع یک نفر هم نداشتیم، و همه اینها در جایگاه خود آدم‌های درخشانی هستند. آنهایی که جلوترند، سن و سال و سابقه کارشان بیشتر است و زودتر وارد معرکه شده‌اند، طبیعتاً مقام بالاتری دارند و آنهایی هم که تازه‌کارند پتانسیل آن مقام‌های بالا را دارند. ۸۵ دانشجو هم داریم که رقم بسیار بالایی برای یک پژوهشگاه است، و خوب است که اسم اینجا پژوهشگاه است، و تبدیل نشده به آموزشگاه. آی‌پی‌ام با بسیاری از مؤسسات تفاوت دارد چون طور دیگر و عمیق‌تری به علم نگاه می‌کند. من چند وقت پیش در دانشگاه راجع به همین پروژه‌های سرن صحبت می‌کردم که دانشگاه زمانی خیلی دلش می‌خواست وارد این برنامه بشود. ولی می‌گفتند که خُب، این چه درآمدزایی برای ما دارد، و این چیزی است که آی‌پی‌ام اصلاً به آن فکر نمی‌کند، چون علم و پیشرفت علمی است که برایش مهم است و این فرق اساسی اینجا با مراکز علمی دیگر است. آی‌پی‌ام فرق‌های زیاد دیگری هم دارد که از همین تفاوت نگاه به علم و تحقیقات ناشی می‌شود.

پژوهشکده ذرات و شتابگرها در همکاری خود با سرن نقش مؤثری در آزمایش‌های CMS و در ارتقای قسمت‌هایی از دستگاه LAT، و همین‌طور در جریان کشف ذره هیگز داشته است.

تراز اول دنیا، مثلاً دوستان پژوهشکده نجوم وقتی با رصدخانه‌های متعدد کار می‌کنند ناچارند کاری کنند در سطحی که دیگران می‌کنند، ما هم ناچاریم کاری بکنیم در سطحی که در سرن دارد انجام می‌شود. ما در شتابگر داریم با کلیک کار می‌کنیم و با لینک ۴، خُب اینها دو پروژه بزرگ بین‌المللی است که در خط اول شتابگرهای دنیاست، کلیک یکی از کاندیداهای شتابگر بعدی دنیاست، لینک ۴، برای به‌روز کردن و ارتقای دستگاه LAT است که بزرگترین دستگاهی است که در دنیا ساخته شده است، وقتی من این عبارت «بزرگترین دستگاه» را گفتم، رئیس سرن حرف من را تصحیح کرد و گفت شاید پروژه ایستگاه فضایی قابل مقایسه با ما باشد. یعنی شبیه این پروژه شاید یکی یا دوتا در دنیا باشد، و ما در ارتقای قسمت‌هایی از آن نقش مؤثری داریم. همین‌طور در آزمایش CMS نقش بسیار جدی‌ای داشتیم، و علاوه بر محاسبات و تجزیه و تحلیل‌هایی که کردیم برای آزمایش‌ها، نقش

آنگاه دکتر محمدجواد لاریجانی رئیس پژوهشگاه سخنانی به این شرح ایراد کردند:

بسم الله الرحمن الرحيم، خُب، خیلی خوش آمدید. اینکه دکتر علیشاهیگله کردند از عدم حضور بعضی اشخاص در این مراسم، از روی محبت بود، یعنی ما دوست داریم شما را در یک جا با هم ببینیم ولی هرگز احساس نکنید که مجبورید به این جور مراسم بیایید.

من می‌خواهم چند نکته را با شما در میان بگذارم درباره‌ی آی‌پی‌ام و آینده‌اش. در واقع ما نسلی هستیم که داریم متقراض می‌شویم. بنابراین آی‌پی‌ام را باید نسل جوان و جدیدش به پیش ببرد. زمانی که قرار شد این پژوهشگاه تأسیس شود، دکتر فرهادی وزیر علوم بود و یک میلیون تومان بودجه گذاشت برای پژوهشگاه و از آن یک میلیون تومان هم فقط پانصد هزار تومانش را داد. من گزارشی برای مقام معظم رهبری نوشتم و دلایل اهمیت علوم پایه را شرح دادم، و نوشتم که من آدمی هستم که کارها را جدی می‌گیرم، و اگر بنا نیست این کار بشود، وقت ما را تلف نکنند تا برویم دنبال یک کار دیگر. ایشان در حاشیه‌ی نامه‌ی من چند تا نکته‌ی مهم نوشتند و این نامه جزو اسناد جالب پژوهشگاه است. اولین نکته این بود که علوم پایه موتور متحرک و محرک پیشرفت علمی کشور است و من مصمم هستم که سرمایه‌گذاری وسیعی در این زمینه در کشور انجام بشود. نکته‌ی دوم اینکه سرمایه‌گذاری شما باید روی نسل جوان باشد و آنها را پرورش بدهید تا میدان‌داری کنند. سوم اینکه یک حلقه‌ی بسته داخلی درست نکنید که چیزی تولید کنید و خودتان از خودتان قدردانی کنید بلکه باید خودتان را در معرض رقابت جهانی و بین‌المللی قرار بدهید، و چهارم اینکه تلاش کنید کارهایتان به صنعت سرریز کند. یعنی گرایشی داشته باشید که تا آنجایی که می‌توانید به کاربردها کمک کنید و دستور دادند ماهی ۱۲ میلیون تومان از محل بودجه‌ای در اختیار آی‌پی‌ام قرار بگیرد که اگر آن ۱۲ میلیون تومان نبود، پژوهشگاه عملاً به وجود نمی‌آمد. با همان سرمایه بود که حتی اینترنت اینجا راه افتاد، کتابخانه راه افتاد، و خیلی چیزهای دیگر.

قابل توجهی در کشف ذره‌ی هیگز داشتیم. یکی از دوستان ما دکتر عبدالله محمدی مشخصاً در این زمینه کار کرده است. می‌خواهم سخنان را با این مطلب تمام کنم که داشتن ارتباط بین‌المللی و هم‌تراز با مؤسسات جهانی یکی از نکات اساسی در رشد آی‌پی‌ام است و امیدوارم این ارتباط همیشه حفظ شود، و هیچ چیزی به این قسمت از برنامه‌ی پژوهشگاه لطمه نزند. من متشکرم از مدیریت پژوهشگاه که همیشه ما را در این جهت در سخت‌ترین شرایط حمایت کرده‌اند.

در این موقع دکتر حبیب قرار خسروشاهی از میان حضار گفت: ببخشید آقای دکتر، شما گفتید اینجا جای خاصی است، ولی من می‌خواستم به این موضوع هم اشاره شود که هر جای خاصی آداب خودش را هم دارد. به هر حال دانشجویان و اعضای هیئت علمی باید تقاضاهای خودشان را در چارچوب نرم‌های کشور و امکانات اینجا محدود کنند. مثلاً دانشجویی می‌آید و می‌گوید من فلان استاد را از فلان دانشگاه سطح بالای خارجی می‌خواهم که استاد راهنمایم باشد. ولی آیا واقعاً عملی است که مثلاً ما برای هر دانشجوی دکتری و یا برای هر درس خاصی برویم از بهترین دانشگاه‌های دنیا استاد راهنما یا مدرس بیاوریم؟ امکانات ما که به هر حال نامحدود نیست.

دکتر ارفع‌ی پاسخ داد: به نظر من آی‌پی‌ام دارای دانشمندان و محققانی است که بسیار شایسته هستند و لزومی ندارد که ما همه دنیا را بگردیم و استاد راهنما پیدا کنیم. هر زمان و در هر حیطه‌ای که لازم بوده، آی‌پی‌ام از دیگران کمک گرفته و موفق هم بوده، ولی وقتی خودش استاد دارد، و استادهای خوبی هم دارد، چرا باید از جای دیگری استاد بیاورد؟ ما زمانی در حیطه‌ی فیزیک ذرات تجربی هیچ کسی نداشتیم که کار کند، آن هم کار مدرن امروزی. الان نیروی بسیار قوی‌ای داریم. در گذشته دست به دامن همکاران خارج از کشور می‌شدیم، که بیایید به ما کمک کنید این رشته را راه بیندازیم، ولی الان تعدادی استاد شایسته داریم که به راحتی می‌توانند دانشجویان را هدایت کنند، طبیعی است که ما از نظر و تجربه و دانش همکارانی که در خارج از ایران هستند و به آنها نزدیک هستیم، همیشه استفاده می‌کنیم، ولی برای تدریس یا راهنمایی دانشجویان نیازی به کمک دیگران نداریم.

در این موقع دکتر فرهاد اردلان، استاد پیشکسوت، از میان حضار گفت: کاش می‌شد اشاره‌ای به عاقبت فارغ‌التحصیلان ما بشود که الان کجا هستند، چون بالاخره دانشجویان می‌خواهند بدانند

در پاسخ، دکتر علیشاهی اطلاعاتی درباره‌ی اینکه چه تعداد از فارغ‌التحصیلان پژوهشگاه‌های مختلف جذب دانشگاه‌های دیگر شده‌اند، چه تعداد در آی‌پی‌ام هستند، و چه تعداد به خارج رفته‌اند ارائه داد ولی تأکید کرد که اینها را از روی حافظه نقل می‌کند و قول داد در مراسم سال آینده گزارش دقیق و کاملی در این باره ارائه دهد.

در این هنگام رئیس جلسه از همکاران در معاونت پژوهشی و پژوهشکده فیزیک و پژوهشکده نانو و کلیه کسانی که در برگزاری این مراسم همکاری کرده‌اند تشکر کرد و از رئیس پژوهشگاه برای ایراد سخنرانی دعوت نمود.

دکتر اردلان سؤال خوبی مطرح کرد که فارغ‌التحصیلان ما کجا رفته‌اند. خُب، عده‌ای از آنها در آی‌پی‌ام هستند. عده‌ای به دانشگاه‌های خوب کشور رفته‌اند، عده‌ای هم به دانشگاه‌های خوب خارج رفته‌اند، ما از هیچ کدام از اینها ناراحت نیستیم، این فارغ‌التحصیلان در هر صورت محصولات علمی ما هستند. با افرادی که توانسته‌اند به بهترین جاهای دنیا بروند مخالفت خاصی نداریم. خوب است در یک دوره‌ای مدارکارهای علمی‌شان را در جایی بالا ببرند. منتها دوست داریم بعد از یک دوره‌ای دوباره ببینند به آی‌پی‌ام، و بعداً اگر خواستند دوباره بروند، یعنی این رفت‌وآمد برقرار باشد و ما از این لحاظ خیلی راحت برخورد می‌کنیم. فارغ‌التحصیلی که از اینجا به خارج می‌رود احساس نکند که ما با او قهریم. ابداً اتفاقاً خوشحال هم هستیم که دانشگاه‌های خوب دنیا ببینند چه افراد درجه‌ی یکی در دوره‌ی دکتری ایران تربیت شده‌اند. ولی او هم باید توجه داشته باشد که در اینجا تحصیل کرده و وقتی که برمی‌گردد کاملاً مورد علاقه است و به او خوشامد گفته می‌شود. شاید دکتر علیشاهیها باید شبکه‌ای درست کند از آنهایی که از ایران به جای دیگری رفته‌اند و همیشه ما کمک می‌کنیم که آنها بتوانند به داخل کشور بیایند، دوباره آی‌پی‌ام را ببینند و همکاری داشته باشند، و اگر خواستند باز بروند. این گردش خیلی سالمی است.

به یک نکته‌ی دیگری هم می‌خواهم اشاره کنم. آی‌پی‌ام اصلاً چیست؟ هویت آن چطور تعریف می‌شود؟ زمانی که آی‌پی‌ام شروع به کار کرد، ۶ یا ۷ پژوهشگاه دیگر هم در کشور شروع به کار کردند -- مراکز تحقیقاتی در ایران عمده‌تاً بعد از انقلاب تأسیس شده‌اند -- مسؤولان آنها از آغاز مشغول ساختمان‌سازی شدند. به ما هم جای بزرگی دادند و گفتند شروع کنید به ساختن. بعضی از آن پژوهشگاه‌ها چیزی حدود ۵۰ یا ۶۰ هزار متر مربع فضای کاری دارند و خیلی فضای خالی هم دارند که آن را اجاره می‌دهند ولی نظر ما این بود که ساختمان‌سازی در ده سال اول موقوف، و حتی گفتیم اگر لازم باشد در جایی چادر هم بزنیم اشکالی ندارد. به نظر ما چیزی که هویت آی‌پی‌ام را تعریف می‌کند ساختمان نیست، بلکه محقق است، تحقیقاتی که می‌کند، و فرهنگ کاری که آی‌پی‌ام را متمایز می‌کند، و این فرهنگ کاری از ساختمان خیلی مهم‌تر است، حالا ما البته ساختمان هم ساختیم، که به آن

رسالت ما این است که یک مرکز تعالی یا درخشانی یا درخشانی (center of excellence) داشته باشیم. این درخشانی به ادعا و اینها نیست. باید نشان بدهیم این‌کاره هستیم. منظور این نیست که خودمان را بزرگ‌تر از دیگران ببینیم؛ اتفاقاً باید متواضع باشیم. ولی باید نشان بدهیم که اهل رقابت شدید هستیم، و این روحیه باید فضای آی‌پی‌ام را در بگیرد. در مورد پذیرش دانشجو، تصمیم ما همیشه این بوده که یک مرکز تحصیلات تکمیلی نباشیم. با وجود اصرار وزارت علوم که می‌گفتند از لحاظ گرفتن بودجه خیلی به نفع شماست، ما تصمیم گرفتیم چنان مرکزی نباشیم،

چیزی که هویت آی‌پی‌ام را می‌سازد، ساختمان‌های آن نیست بلکه محققان این پژوهشگاه است، و تحقیقاتی که می‌کنند، و فرهنگ حاکم بر اینجا که متمایز از مراکز دیگر است.

هر چند امروز، با این تعداد دانشجو، به نظرم آی‌پی‌ام مدرسه‌ی خیلی بزرگی است. دلیل راه‌اندازی این دوره‌های دکتری دو نکته بوده است. یکی اینکه دوره‌ی دکتری صرفاً یک دوره‌ی تعلیمی نیست و در واقع یک دوره‌ی تحقیقاتی است با ویژگی‌های خاص خودش. لذا قدری سرمایه‌گذاری در این قسمت به تقویت جو تحقیقاتی آی‌پی‌ام کمک می‌کند. دوم اینکه این دوره‌ها را در حوزه‌های جدیدی تأسیس کرده‌ایم که در دانشگاه‌های ایران دایر نبوده‌اند و رشته‌های سرزنده و آتی‌ه‌داری هستند، مثل علوم شناختی. من خوشحالم که حالا پژوهشکده‌های دیگری در علوم شناختی دارد در کشور راه می‌افتد. یا مثلاً فلسفه‌ی تحلیلی که پژوهشکده‌ی ما فعلاً در ایران منحصربه‌فرد است. امیدواریم در آینده در جاهای دیگر هم در این زمینه فعالیت بشود و ما با آنها رقابت کنیم، همچنین در فیزیک، ریاضیات، و در رشته‌های مختلف دیگر. توقع ما از دانشجو این است که بلندپرواز باشد و خودش را برای دست یافتن به موفقیت‌های بزرگ آماده کند. ما هم در تربیت دانشجویها و در کمک به آنها باید سنگ تمام بگذاریم. ما باید سنت قدیمی مدارس علمیه را احیا کنیم. در آنجا استاد به همه‌ی مشکلات دانشجویانش به نحوی می‌رسید، مأمّنش بود، و محل رجوعش بود.

فعالیت‌های آزمایشگاهی‌اش، در هر دو، حضور داریم. به اندازه‌ای توان خودمان حضور داریم، شاید هم قدری بالاتر. البته ما جریان اصلی سرن نبوده‌ایم، سرن جایی که است هزاران نفر در آنجا کار می‌کنند، ما هرگز ادعا نمی‌کنیم که اکتشافات آنها روی انگشت ما می‌گردد، منتها این یک کار علمی دسته‌جمعی در سطح جهانی است. آیا خوب بود اسمی از ایران نباشد؟ کسانی که در مدیریت‌های بالای سرن هستند از حضور ایران قدردانی کرده‌اند و ما از ترکیه و پاکستان و جاهای دیگر کمتر نیستیم. این خودش یک دستاورد است. یعنی ما بیشتر از این ادعا نمی‌کنیم، کمتر از این هم نمی‌خواهیم بگوییم.

نکته دیگر در فرهنگ آی‌پی‌ام این است که محققین ما در نقد یکدیگر می‌توانند خیلی صریح باشند، و در عین حال با هم رفیق هم باشند، یعنی ما هیچ‌وقت نباید به نقد علمی جنبه شخصی بدهیم، انتظار من از یک «مرکز درخشانی» این است که در آنجا افراد ممکن است سر هر چیز دیگری با هم معامله کنند، ولی سر حقیقت معامله نخواهند کرد.

«محقق محوری» پژوهشگاه وظایفی را برعهده قسمت اجرایی ما می‌گذارد. محقق در آی‌پی‌ام «در رأس» است حتی موقعی که حرفش غلط باشد. وقتی حرفش درست باشد که بدیهی است قسمت اجرایی به آن عمل می‌کند ولی حتی وقتی حرفی که می‌زند اشکال هم داشته باشد، فرد اجرایی باید جوری رفتار کند که هر چند با حرف او مخالف است، ولی سعی می‌کند تا حد ممکن نظر او را تأمین کند. یعنی محقق باید احساس کند که در آی‌پی‌ام همه به او احترام می‌گذارند، همه سعی می‌کنند کمکش کنند و کارش را راه بیندازند. ما در این قسمت موفقیت داشته‌ایم ولی نواقص هم زیاد داریم و به نظرم باید خیلی کار کنیم که محققین ما چنین احساس خوبی پیدا کنند. اما دانشجویان ما هم علی‌الاصول باید با محیط علمی‌شان تعامل خوب و وسیع و معنی‌دار داشته باشند. فرهنگ اسلامی ما تعلیمات خوبی در این مورد دارد. ما باید به استادمان احترام بگذاریم، حتی اگر از جهاتی قبولش نداشته باشیم، یعنی رابطه مرید و مرادی نداشته باشیم، ولی رابطه محترمانه داشته باشیم. دو سه مورد در بعضی از پژوهشکده‌ها داشتیم که دانشجویان خوب ما با استادشان با نخوت و غرور رفتار می‌کردند. با آنها شخصاً صحبت کردم که این غرور و تکبر، قشنگ نیست. جزو فرهنگ آی‌پی‌ام نیست. اصلاً باید آن را در بین خودمان از میان برداریم تا بتوانیم مباحثات وسیعی با هم داشته باشیم ... طلبه‌ها در عالم طلبگی مباحثه می‌کنند، گاهی نعلین هم به طرف هم پرت

برمی‌گردم، ساختمان‌های دیگری هم انشاءالله می‌سازیم، و معروف شده که ما بهترین جاهای تهران را داریم. خُب خداوند دری را که ببندد، در دیگری را باز می‌کند. آن اوایل گفتند بروید در شهرک پژوهش. البته الان جای بدی نشده، کنار اتوبان همت، منتها ما نرفتیم، و جای بهتری گیرمان آمد نهایتاً. این عیبی ندارد. اما می‌خواهم بگویم آن چیزی که این پژوهشگاه را می‌سازد محققان ما هستند و دانشجوها هم بخشی از این لشکر تحقیقاتی هستند. در فرهنگ کاری ما بعضی چیزها برایمان جنبه ناموسی دارد و باید حفظ بشود. یکی این است که کار علمی باید جدی (no-nonsense) باشد. به نظرم این شعار را باید همیشه نگه بداریم، دیگر اینکه لاف‌وگراف و ادعاهای بی‌اساس موقوف. حتی شاید اگر کسی خالی‌بندی کرد باید به شدت او را تنبیه کنیم. یعنی ما دقیقاً به اندازه‌ای که کار علمی‌مان پیش رفته در همان حد باید مدعی باشیم.

البته تحقیقات خیلی خوبی انجام شده که من به آنها افتخار می‌کنم. طبیعتاً کارهای متوسط و ضعیف هم هست، و اصلاً اگر چیزی تولید نشود،

گزارش‌های علمی مبالغه‌آمیز از قبیل اینکه ما زمین را به آسمان دوخته‌ایم، کاری کرده‌ایم که در خارج هم نظیرش پیدا نمی‌شود، و این جور ادعاها، جزو فرهنگ آی‌پی‌ام نیست. ما دقیقاً به همان اندازه‌ای که کار علمی‌مان پیش رفته در همان حد باید مدعی باشیم.

معلوم نمی‌شود که کدام کار خوب است و کدام بد. بهترین محققان دنیا مقالات خیلی خوب دارند، و ضمناً تحقیقات سطح پایین هم دارند. خیلی کم هستند افراد نابغه‌ای که شش تا مقاله در طول زندگی علمی‌شان نوشته‌اند که دنیای علم را متحول کرده. انشاءالله در بین محققان ما از اینها هم پیدا خواهد شد. ولی چیزی که روی آن تأکید می‌کنم، جدی گرفتن و ارزیابی جدی کردن است. ما سر درستی و واقعیت با کسی معامله نمی‌کنیم. گزارش‌های علمی مبالغه‌آمیز، از قبیل اینکه ما زمین را به آسمان دوخته‌ایم، کاری کرده‌ایم که از نوع خارجی‌اش بهتر است یا در خارج هم نظیرش پیدا نمی‌شود و از این چیزها، نباید داشته باشیم. ولی به کار علمی‌مان، در حد واقعی‌اش، باید اعتقاد داشته باشیم، حتی اگر کار کوچکی باشد. همین جریان سرن (CERN) به نظرم خیلی ملاک خوبی است. ما در فعالیت‌های علمی-نظری سرن و

همه اسرار عالم هست، خود عالم واقع است. ما باید بتوانیم به عالم واقع نقب بزنیم. از این طریق است معرفت دست اول، یعنی تحقیقات دست اول، ممکن می‌شود. به همین جهت گرایش تجربی (experimental) بخش خیلی مهمی از گرایش‌های علمی آی‌پی‌ام است. به نظرم باید دانشجویان ما با این بخش آشنا بشوند و تا حد امکان درگیر آن شوند. دو تا پروژه بزرگ تجربی داریم: هم رصدخانه و هم شتابگر، پروژه‌های خیلی عظیمی هستند. پروژه سرن را هم داریم که امکان بسیار خوبی برای همکاری دانشجویان فراهم می‌کند. آزمایشگاه‌های مختلفی داریم. آزمایشگاه پلاسما داریم که قرار است توسعه پیدا کند و یکی از طرح‌های ملی بشود، شورای انقلاب فرهنگی مشغول بررسی این موضوع است. آزمایشگاه نانو هم داریم. دایر شدن این آزمایشگاه‌ها تصادفی نیست، ما در زمینه تجربی برای دستیابی به شاخص‌های دانش تراز اول برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری داریم. درباره این پژوهشکده علوم زیستی که دکتر علیشاهیها به آن اشاره کردند، بد نیست توضیح بدهم که نطفه آن گروه بیوانفورماتیک است که در شورای علمی ما گسترش آن به پژوهشکده تصویب شد، و خوشبختانه وزارت علوم هم تأسیس این پژوهشکده را تصویب کرده است. به نظرم بخش علوم زیستی بخش بسیار مهمی از آی‌پی‌ام خواهد شد، این شاخه یکی از قسمت‌های بسیار سرزنده علوم مدرن است و ما هم سرمایه‌گذاری وسیعی روی آن خواهیم کرد. حالا در آستانه انتخاب رئیس پژوهشکده هستیم و انشاءالله این واحد به زودی کار خود را رسماً شروع می‌کند. البته گرایش اولیه ما این است که سوار بر مرکب ریاضیات حرکت کنیم. در آی‌پی‌ام همیشه سروکله ریاضیات در جایی پیدا می‌شود. لذا گرایش‌هایی از زیست‌شناسی که متکی بر مدل‌های ریاضی است اولین

می‌کنند. ولی دست آخر همه با هم شوخی می‌کنند و آبگوشت تمیزی با هم می‌خورند و خیلی هم رفیق هستند. به نظرم این فرهنگ تسامح در عمل و استقلال در نظر، فرهنگ خیلی خوبی است. همه می‌توانیم ایده‌های خودمان را داشته باشیم ولی باید در عمل با هم متسامح باشیم. درباره امکانات باید بگویم که امکانات بخش دانشجویی ما ضعیف است، اگرچه ممکن است از جاهای دیگر بهتر باشد، و ما باید برنامه‌ریزی وسیع‌تری انجام دهیم و فراغ فکری بیشتری برای دانشجو فراهم کنیم.

محققین ما می‌توانند در نقد یکدیگر خیلی صریح باشند و در عین حال با هم رفیق باشند. هیچ وقت نباید به نقد علمی جنبه شخصی بدهیم. تسامح در عمل و استقلال در نظر، فرهنگ خیلی خوبی است. همه می‌توانیم ایده‌های خودمان را داشته باشیم ولی در عمل با هم به تسامح رفتار کنیم.

ولی فشار علمی باید همچنان وجود داشته باشد. این رقابت دارویی که دکتر ارفعی گفت تا حدی درست است یعنی اگر توانیم رقابت کنیم، حذف می‌شویم، حتی اگر پژوهشکده‌ای نتواند رقابت کند ما هیچ ابایی نداریم از اینکه تعطیلش کنیم. آخرین نکته من در این بخش درباره درخشانی یا تعالی (excellence) این است که ما دنبال تحقیقات دست اول هستیم، ولی این دست اول بودن معانی -- به اصطلاح آخوندی -- مقوله به تشکیک دارد، یعنی مدرج و طیف‌گونه است. زمانی که هیچ کسی مقاله نمی‌نوشت، دست اول بودن به این معنی بود که شما ایده‌ای را از کسی در مقاله‌اش بگیری و آن را توسعه بدهید و چیزی به آن اضافه کنید ... ولی آن چیزی که معدن

حرص و جوشی را که برای این ساختمان خوردم نقل کردند، بقیه اش مثنوی هفتاد من کاغذ است. تک تک این چیزهایی را که اینجا می بینید، از رنگ و نوع صندلی ها و حتی جزئیات این سن، من به شخصه رفتم و انتخاب کردم. در بقیه طبقات هم همین طور. من به شوخی به دوستان گفته ام با تجربه ای که در اینجا به دست آورده ام، به راحتی می توانم بساز بفروشی کنم! این واقعاً جزو معجزات آی پی ام است که این ساختمان بدون مهندس معمار ساخته شد، ولی اگر حمایت های دکتر لاریجانی نبود، این کار امکان نداشت. و جا دارد که از خود ایشان تشکر کنم.

در باره آی پی ام، من شکری دارم با شکایت. شکرش را الان به جا می آورم، و شکایتش بماند برای خلوت، اگر فرصتی بود. ولی نکته ای که می خواستم مطرح کنم، این است: در اینجا صحبت هایی شد در باره ایده هایی که در تکوین و تحولات آی پی ام وجود داشته است. به نظر من این ایده ها باید متناسب با شرایط آی پی ام به روز بشود. ایده هایی که ۲۰ سال قبل محرک بوده، الان به دلایل مختلف باید حداقل بازبینی شود ... و همه افرادی که اینجا هستند باید در این بازبینی مشارکت کنند و تقاضای من این است که مدیریت اینجا به این بازبینی روی خوش نشان بدهد، هم از لحاظ نظری و هم در عمل. این هم یک نکته و هم یک تقاضا و در واقع دعوت به مشارکت است. همین.

سپس مهندس اکبر بهزادی معاون مالی و اداری پژوهشگاه ضمن تأیید صحبت های دکتر شیخ جباری و تشکر از ایشان و همه کسانی که در پروژه ساختمان جدید زحمت کشیده اند گفت: ما مشاور داریم که همان سال اول ما را رها کرد و رفت، مشاور دومی انتخاب کردیم ولی آقای شیخ جباری بعد از شش ماه گفت که خودمان کار را ادامه بدهیم خیلی بهتر از این است که به این مشاور درس معماری بدهیم. از آنجا بود که من و ایشان شروع کردیم به طراحی داخلی ساختمان.

این مراسم حوالی ظهر به پایان رسید.

بخش مورد علاقه ماست. و من فکر می کنم که اولین رئیس پژوهشگاه طرحی برای آزمایشگاه هم تهیه کند و این افزوده سال ۹۲ به پژوهشگاه خواهد بود. در طول این سال ها ما هر وقت بودجه ای پیدا می کردیم، صرف گسترش کارهای علمی، توسعه پروژه ها، گرفتن چند محقق پسادکتری جدید، سفر علمی محققان و نظایر اینها می کردیم، و الان هم به این امور اولویت می دهیم، تا رسید به جایی که دیدیم فضای کاری خیلی تنگ است، و مجبوریم ساختمان جدیدی بسازیم. در آی پی ام معمول است که وقتی ساختمان جدیدی می سازیم، علاوه بر مسئول اجرایی، نماینده ای هم از بخشی که قرار است از ساختمان استفاده کند در طول کار حضور دارد. برای کسانی که مجری هستند ممکن است وجود این نماینده مایه دردسر باشد ولی برای نتیجه کار بسیار خوب است. مثلاً در مورد ساختمان اختیاریه دکتر شهشهانی نماینده ویژه بود، در مورد ساختمان پژوهشگاه علوم شناختی، دکتر استکی بود، در این پروژه ساختمان جدید فرمانیه من از دکتر شیخ جباری خواهش کردم که نماینده بخش استفاده کننده باشد. شیخ جباری هم یا کاری را اصلاً قبول نمی کند یا اگر قبول کرد، خیلی آن را جدی می گیرد و از خودش مایه می گذارد، حسابی هم جوش می زند که نظارش را پیش ببرد. هیچ گونه شوخی ندارد. و مهندس بهزادی هم انصافاً با این تجربه، خوب راه آمد. هنر بهزادی این است که می تواند از آب کره بگیرد چون ما این ساختمان را با بی پولی ساختیم.

[یکی از حضار]: کم پولی یا بی پولی؟

اجرای پروژه های عظیم رصدخانه ملی و شتابگر و پروژه همکاری با سرن و تأسیس آزمایشگاه های متعدد مانند پلاسما و نانوشی از گرایش تجربی آی پی ام و تمایل آن به نقب زدن به عالم واقع است، جایی که معدن همه اسرار عالم است.

بی پولی. ببینید ما زمانی این کار را شروع کردیم که چشم انداز کاملاً روشنی از بودجه آن داشتیم ولی اصلاً معنای چشم انداز روشن بودجه چیست؟ هیچ بودجه ای نهایی نیست، یعنی اگر مجلس تصویب کند و ابلاغ هم بشود، معلوم نیست که پرداخت بشود ... بنابراین ما با چه پولی کار می کنیم؟ اینکه شما در حالت تعلیق و بلاتکلیفی برنامه مشخص و منسجمی را به پیش ببرید، هنر خاصی می خواهد که بهزادی دارد.

او از مدیران با سابقه آی پی ام است و هر جا رفته به آنجا سروسامانی داده. من شخصاً از همه عزیزی که در این امر زحمت کشیده اند تشکر می کنم. من از دو چهره اصلی اسم بردم و گرنه عده زیادی در این کار مشارکت داشته اند، مثلاً آلان قیافه اصلاً پرویز را می بینم، که موی سفید در سرش نیست ... ولی علی الاصول با این زحماتی که کشیده الان باید موهایش کاملاً سفید شده باشد.

در این موقع، دکتر لاریجانی هدایایی به مهندس بهزادی و دکتر شیخ جباری، به خاطر زحماتشان در ساخت بنای جدید فرمانیه، دادند.

سپس دکتر محمد مهدی شیخ جباری استاد پژوهشگاه فیزیک ضمن ابراز خوشحالی از حضور در این جمع چنین گفت: دکتر لاریجانی کمی از آن